

МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари

I. С предложения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗИД на ЗМИП) се въвеждат допълнителни мерки за борба с изпирането на пари, заложи в Плана за действие с мерки за адресиране на последващите ангажменти на Република България след присъединяването към Валутния механизъм II (ERM II), Плана за действие за ограничаване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма, установени в Националната оценка на риска от изпирането на пари и финансиране на тероризма, и част от Препоръките от Доклада за България от Петия оценителен кръг на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари към Съвета на Европа (MONEYVAL/Комитета MONEYVAL). С настоящия законопроект се цели подобряване на ефективността и постигане на пълно съответствие на българското превантивно законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, както с изискванията на Директива (ЕС) 2018/843 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на директиви 2009/138/ЕО и 2013/36/ЕС (Директива (ЕС) 2018/843), така и със стандартите на FATF.

Предложените промени са от съществено значение за оценката на напредъка, който Република България следва да докладва във връзка с Препоръките от MONEYVAL, чието неизпълнение би имало изключително негативен репутационен ефект за България и би засегнало както публичния, така и частния сектор. С част от предложените промени се цели още и отстраняване на констатираните неточности при въвеждането в националното законодателство на Директива (ЕС) 2018/843, установени в хода на процедурата по проверка на съответствието от страна на Европейската комисия.

Едно от основните предложения е въвеждането на ефективен механизъм за идентифициране на лицата, които предоставят услуги по дружествено управление и на

адекватни процедури за проверка на служителите, ангажирани в предоставянето на услуги по дружествено управление (напр. адвокати, счетоводители, данъчни съветници и др.). Действащото национално законодателство не съдържа достатъчно ефективни механизми за идентифициране на лицата, които предоставят този вид услуги. Разпоредбите на Директива (ЕС) 2018/843 и стандартите на FATF изискват тези лица да бъдат вписвани в публичен регистър, докато в ЗМИП е предвидено само изискване тези услуги да бъдат изрично посочени в предмета на дейност на лицата, които ги предоставят по занятие (чл. 105, ал. 4 от ЗМИП). С въведените със законопроекта промени се създава задължение за вписване в публичен електронен регистър към министъра на правосъдието на лицата, извършващи дейности по чл. 4, т. 16 от ЗМИП по занятие. С последното се постигат в по-висока степен заложените в Директива (ЕС) 2018/843 цели, както и съответствие със стандартите на FATF. Създаването на новия регистър ще осигури по-голяма прозрачност, достоверност на публикуваната информация, както и възможност за своевременно установяване на несъответствия и респ. ефективното им отстраняване.

Предвидени са допълнителни изисквания по отношение на физическите лица, извършващи дейностите по чл. 4, т. 15, 16 и 18 от ЗМИП, както и за други физически лица, които извършват действия по управление и контрол в такива лица, като лицата следва да не са били членове на управителен и контролен орган или съдружник в дружество, за което е открито производство по несъстоятелност, или в прекратено поради несъстоятелност дружество през последните пет години, предхождащи датата на решението за обявяване на несъстоятелността, ако са останали неудовлетворени кредитори. По този начин е налице по-висока гаранция за добро управление на лицата, извършващи дейностите по чл. 4, т. 15, 16 и 18 от ЗМИП, както и от членовете на техните управителни и контролни органи.

По отношение на идентификацията на пълномощниците на клиенти-физически лица е предвидена нова алинея, с която по-ясно е регламентирано задължението и пълномощниците да се идентифицират по същия ред, като клиентите – физически лица. Редакцията е необходима и с оглед поясняване на действащото изискване за идентификация. В допълнение се гарантира спазване на аналогично третиране както за пълномощниците на клиентите-физически лица, така и за пълномощниците на клиентите-юридически лица.

С част от измененията и допълненията в проекта се цели разширяване на обхвата на лицата, подлежащи на идентификация, като се обхванат не само клиентите –

юридически лица, но и техните собственици юридически лица, които отговарят на посочените изисквания, както и разширяване на обхвата на ценните книжа, за които е налице изискване за събиране на информация, с оглед идентифициране на действителен собственик. Прецизирани са изискванията при идентифициране на действителните собственици на публични и аналогични дружества, тъй като е възможно дружествата да не са на регулиран пазар, а техните акции или други ценни книжа да се допускат до търговия на регулиран пазар.

С предложения законопроект се усъвършенства механизмът за разрешаване на несъответствия между информацията за действителна собственост в търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ и информацията за действителна собственост, установена по други канали, както и въвеждане в регистрите на конкретно вписване за наличие на уведомление за несъответствие. При сега действащата правна уредба, в случай на несъответствие между информацията за действителна собственост в съответния регистър и информацията за действителна собственост, установена по други канали, напр. в процеса по комплексна проверка съгласно ЗМИП, единственият начин за преодоляване на несъответствието е съдебно решение или заявление от самото юридическо лице или друго правно образувание. По-конкретно понастоящем има два възможни механизма за коригиране на несъответствието:

- Прилагането на разпоредбата на чл. 118, ал. 4 от ЗМИП по отношение на лице по чл. 61, ал. 1 или по чл. 62, ал. 1 от ЗМИП: ако лице, което след като е наказано с глоба или с имуществена санкция за неизпълнение на задължение за заявяване на вписване на данните по чл. 63, ал. 4 от ЗМИП, не заяви вписване в определения срок, се наказва всеки месец до заявяване на вписването. Тези действия са от компетентност на Агенция по вписванията.

- Постановяването на съдебно решение въз основа на искане, направено от прокурор или друго заинтересовано лице. Съгласно чл. 29 от ЗТРРЮЛНЦ всяко лице, което има правен интерес, както и прокурорът, може да предяви пред окръжния съд по седалището на търговеца иск за установяване на нищожност или недопустимост на вписване, както и за несъществуване на вписано обстоятелство. Ако искът по чл. 29 от ЗТРРЮЛНЦ бъде уважен, заличаването на вписването се извършва от Агенция по вписванията въз основа на служебно изпратения от съда акт, както и по искане на заинтересованото лице или на прокурора.

Посочените по-горе два механизма са неефективни и този проблем е идентифициран както от Европейската комисия, така и от Комитета MONEYVAL към Съвета на Европа в приетия през месец май 2022 г. доклад за Република България. С предвидените в проекта изменения ще бъде повишена ефективността на прилаганите от компетентните държавните органи механизми за разрешаване на посочените несъответствия, като се гарантира както тяхното навременно констатиране, така и отстраняване.

Във връзка с информацията, която подлежи на вписване по партидите на юридическите лица, е въведено изрично изискване за вписване в търговския регистър, регистъра на юридическите лица с нестопанска цел и в регистър БУЛСТАТ на данни за вида и обема на правата, свързани със собствеността или упражняването на контрола, като промяната се налага с оглед на привеждането в съответствие на изискванията на чл. 30, параграф 5 и чл. 31, параграф 4 от Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 2005/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2006/70/ЕО на Комисията (Директива (ЕС) 2015/849). До момента такова изрично изискване липсва, но тези данни са част от подлежащите на деклариране обстоятелства в утвърдените като приложения към Правилника за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари образци на декларации. Направено е и допълнение с оглед прецизиране на разпоредбата и избягване на необходимостта от тълкуване на понятието клиент, включително и от установени пропуски в хода на надзорната дейност от органите за надзор.

В законопроекта е регламентиран и начинът, по който се уведомява лицето, по чиято партида е извършено вписването на наличие на уведомление за несъответствие. Със същия е въведена презумпция, че лицето е уведомено за вписването на несъответствието и за действията, които следва да предприеме, с изтичането на 1-месечен срок от вписването. С оглед защитата на правата на субектите, тази презумпция действа, само когато уведомлението не е получено от законния представител на лицето или от негов пълномощник на вписания в съответния регистър адрес на управление. В допълнение, допълнително съображение за въвеждането на презумпцията е фактът, че регистрите, водени от Агенция по вписванията, са изцяло публични (вкл. публични са и

вписаните обстоятелства), а достъпът до тях е напълно свободен и безплатен. Уредени са действията, които лицето, по чиято партида е извършено вписването на наличие на уведомление за несъответствие, следва да предприеме. В случай че уведомлението за несъответствие е основателно, лицето следва да заяви промяна в своя действителен собственик, като приложи документите по чл. 63, ал. 4 и ал. 5 от ЗМИП. В случай че уведомлението за несъответствие е неоснователно, то лицето следва да заяви заличаване на вписаното уведомление за несъответствие, като представи документи по чл. 63, ал. 4 и ал. 5, от които е видно, че вписаните в регистъра обстоятелства са верни, точни и актуални.

С проекта са регламентирани функциите на Комисията за финансов надзор и Българската народна банка във връзка с упражняването на надзорни правомощия върху банките – инвестиционни посредници. Ясно са разграничени надзорните функции на всеки орган, с оглед избягване на дублирането на едни и същи правомощия от две или повече институции. С това допълнение в чл. 108 от проекта се изпълнява Препоръка по Непосредствен резултат 3 от Доклад за България от Пети оценителен кръг на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари (Комитета MONEYVAL) към Съвета на Европа.

С част от предложените промени в ЗМИП се цели коригиране на някои неточности от техническо естество, чиято необходимост е идентифицирана от надзорните органи (дирекция „Финансово разузнаване“ на ДАНС, Българската народна банка, Комисията за финансов надзор) в хода на прилагането на ЗМИП. Адресирането на последните ще подобри прилагането на рамката от компетентните органи и ще преодолее затрудненията при съобразяването на поведението на задължените лица с тези правила.

С оглед пълното въвеждане на мерките за борба с изпирането на пари, заложи в Плана за действие с мерки за адресиране на последващите ангажменти на Република България след присъединяването към Валутния механизъм II (ERM II), Плана за действие за ограничаване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма, установени в Националната оценка на риска от изпирането на пари и финансиране на тероризма и част от Препоръките от Доклада за България от Петия оценителен кръг на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари към Съвета на Европа (MONEYVAL) в националното законодателство и постигането на съответствие между него и правото на Европейския съюз, са необходими някои изменения и допълнения и в други нормативни актове, както следва:

В Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел е въведено задължение за съхраняване на информацията относно действителните собственици по чл. 63, ал. 1 и 4 от Закона за мерките срещу изпирането на пари за срок 10 години след заличаване на търговеца или юридическото лице с нестопанска цел. Правилото е предвидено с оглед по-голяма прозрачност и възможност за проверка на действителните собственици за дълъг период след заличаването им и съответствие с изискванията на чл. 30, параграфи 1 и 10 от Директива (ЕС) 2015/849.

В Закона за регистър БУЛСТАТ са направени и съответни допълнения с оглед въвеждане на изискванията на чл. 31, параграф 3а от Директива (ЕС) 2015/849 (консолидиран текст) за съхраняване на информацията за действителните собственици на изрична доверителна собственост или сходни правни форми в централен регистър на държавата членка. Изрично е регламентирана и хипотезата за освобождаване от задължението за регистрация в регистър БУЛСТАТ по отношение на доверителните собственици или лицата, заемащи сходни длъжности в тръстове, попечителски фондове и други подобни чуждестранни правни образувания, учредени и съществуващи съобразно правото на юрисдикциите, допускащи такива форми на доверителна собственост, които са установени или пребивават в различни държави членки или встъпват в множество делови взаимоотношения от името на тръста, попечителския фонд или друго подобно чуждестранно правно образувание в различни държави членки. В тези случаи лицата се легитимират с удостоверение за регистрация или извлечение от информацията за действителните собственици, съхранявана в регистъра на съответната държава членка.

В Закона за Комисията за финансов надзор се прави допълнение, с което информацията, представляваща професионална тайна може да бъде разкривана и пред съда в граждански и административни производства, образувани във връзка с нормативните актове, по които Комисията за финансов надзор има правомощия с оглед на това да бъдат обхванати и хипотезите, описани в чл. 57а, параграф 3, буква „в“ от Директива (ЕС) 2015/849. Правомощията на Комисията са допълнени с текстове относно сътрудничеството с други надзорни органи по ЗМИП (ДАНС, БНБ), в съответствие с аналогични разпоредби от раздел I на глава шеста от ЗМИП.

В Закона за мерките срещу финансирането на тероризма се заличава разпоредбата, въвеждаща задължението за лицата по чл. 4 от Закона за мерките срещу изпирането на пари да включват във вътрешните си правила по глава осма, раздел I от

същия закон критерии за разпознаване на съмнителни операции, сделки и клиенти, насочени към финансиране на тероризъм, тъй като това задължение е вече предвидено в разпоредбата на чл. 101, ал. 2. Съгласно последната лицата по чл. 4 приемат вътрешни правила за контрол и предотвратяване изпирането на пари и финансирането на тероризма, които следва да съдържат ясни критерии за разпознаване на съмнителните операции или сделки и клиенти.

II. По отношение на финансовите средства за прилагането на новата уредба, не са необходими допълнителни разходи/трансфери и други плащания, които да бъдат одобрени по бюджетите на разпоредителите с бюджет или по сметка за средства от Европейския съюз.

III. Във връзка с прилагането на новата уредба очакваните резултати се състоят в повишаване на ефективността на националната система за превенция и противодействие на използване на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

Нормативното уреждане на кръга от въпроси ще позволи на страната да изпълнява с повишена ефективност задълженията си, произтичащи от Директива (ЕС) 2018/843, ще бъдат изпълнени съответните мерки от Плана за действие с мерки за адресиране на последващите ангажменти на Република България след присъединяването към ERM II, Плана за действие за ограничаване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма, установени в Националната оценка на риска, и част от Препоръките от Доклада за България от Петия оценителен кръг на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари към Съвета на Европа (MONEYVAL).

Приемането на предложения нормативен акт се очаква да има значително положително въздействие върху ефективността на дейностите на държавните органи и институции в областта на борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. Отстраняването на констатираните неточности и непълноти ще способства за постигането на по-оперативен работен процес и съответствие с високите стандарти, заложи в правото на ЕС и международните стандарти в областта на борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. Последното се очаква да се отрази положително и при оценката на напредъка, който България ще трябва да докладва. Дейността на компетентните институции ще бъде повлияна положително и от предвиждането на ефективни механизми за идентифициране на лицата, които

предоставят услуги по дружествено управление и адекватни процедури за проверка на служителите, ангажирани в предоставянето на този вид услуги, каквито липсват в действащата нормативна рамка. С вписването на тези лица в публичен регистър се постига съответствие със заложените в Директива (ЕС) 2018/843 цели, както и съответствие със стандартите на FATF. С предвидените промени ще бъде повишена ефективността на прилаганите от компетентните държавните органи механизми за разрешаване на несъответствия между информацията за действителна собственост в Търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ и информацията за действителна собственост, установена по други канали. Последната мярка е наложителна с оглед значението за постигане на по-голяма прозрачност, достоверност на публикуваната информация, както и възможност за своевременно установяване на несъответствия и респективно ефективното им отстраняване.

Както задължените субекти по ЗМИП, така и техните клиенти, не се очаква да бъдат засегнати негативно от измененията. Въпреки въвеждането на новия регистър по чл. 9в от законопроекта и респективно създаването на нова административната тежест за категориите задължени лица, които извършват дейностите по чл. 4, т. 16 от ЗМИП, се очаква същите да бъдат положително повлияни от повишените гаранции за по-голяма сигурност в резултат на повишената ефективност на превантивното законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма и на допълнителното разписване на част от мерките по закона.

IV. Промените в националното законодателство чрез ЗИД на ЗМИП произтичат и от необходимостта да се отстранят констатираните неточности при въвеждането в националното законодателство на Директива (ЕС) 2018/843 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма (Директива (ЕС) 2018/843), установени в хода на процедурата по проверка на съответствието от страна на Европейската комисия.

В законопроекта не се съдържат елементи и правила, които имат характеристиките на технически регламент по смисъла на Директива (ЕС) 2015/1535 на Европейския парламент и на Съвета от 9 септември 2015 г., установяваща процедура за предоставянето на информация в сферата на техническите регламенти и правила относно услугите на информационното общество (Директива (ЕС) 2015/1535), включително няма

технически спецификации, отнасящи се до предлагани на пазара продукти или услуги. В резултат на изложеното, не се налага нотифициране до Европейската комисия на посочения законопроект въз основа на Директива (ЕС) 2015/1535.